

Samenwerking welzijn-onderwijs: Pilotproject onderwijsinternaten

Ervaringen vanuit de pilootregio 1sGEZIND

Samenwerking welzijn-onderwijs: Pilotproject onderwijsinternaten

Ervaringen vanuit de pilootregio 1sGEZINd

Basisidee

In juni 2021 keurde de Vlaamse regering de conceptnota onderwijs-welzijn goed. In het kader van het deelthema: 'Kinderen en jongeren met bijzondere noden, die vanuit een verontrustende thuissituatie, verblijven in een onderwijsinternaat' wil men komen tot de realisatie van tijdige, zo mogelijk preventieve, samenwerking waardoor onderwijsinternaten en welzijnsactoren samen beter tegemoet kunnen komen aan de noden van de jongeren die verblijven in een onderwijsinternaat. Door de ondersteuning van onderwijsinternaten, maar evenzeer door de verbeterde samenwerking en de continue afstemming tussen alle betrokken actoren (onderwijsinternaat, jeugdhulpactoren, kinderen/jongeren, ouders...) kunnen breuken in de schoolloopbaan en het hulpverleningstraject beperkt of vermeden worden. 3 pilootregio's (Sonja Erteejee, Samen1plan Gent-Scheldekracht en 1sGEZINd) kregen in 2023 de opdracht om concepten te ontwikkelen voor de daadwerkelijke ondersteuning vanuit de welzijnssector voor de onderwijsinternaten en hun internen, voor een verbeterde samenwerking en een continue afstemming tussen alle betrokken actoren. Graag delen we vanuit het samenwerkingsverband 1sGEZINd onze kennis en ervaringen ter inspiratie.

Opzet inspiratiedocument

Dit inspiratiedocument 'samenwerking welzijn-onderwijs: onderwijsinternaten' kwam tot stand op basis van inzichten en ervaringen vanuit het pilotproject 'onderwijs-welzijn' binnen het samenwerkingsverband 1sGEZINd. Dit document omvat geen pasklare antwoorden aangezien de regionale noden het uitwerken van zulke antwoorden niet toelaat. Wel willen we jullie graag een aantal **handvatten en aandachtspunten** meegeven **ter inspiratie**. Je kan het beschouwen als wegwijzers die je richting geven en mee op weg willen zetten. Het geeft een inkijk in het proces dat we vanuit het samenwerkingsverband 1sGEZINd gelopen hebben, maar je dient jouw route uiteraard af te stemmen op de regionale noden die in jouw regio heersen. Om het proces kracht bij te zetten formuleren we een aantal **richtinggevende vragen** die jullie verder op weg kunnen helpen.

Wegwijzers

In dit gedeelte benoemen we een aantal elementen die als wegwijzer kunnen dienen bij de opstart van een samenwerking tussen welzijn en onderwijs in het kader van onderwijsinternaten. Verder geven deze wegwijzers ook een inkijk in de aanpak vanuit de pilootregio 1sGEZIND.

Neem voldoende tijd voor het proces

Bij de opstart van het project is het aangewezen om voldoende tijd te nemen voor het proces, maar zeker ook om te investeren in kennismaking en het verkennen van de internaatswerkingen. Er dient voldoende tijd gemaakt te worden om alle **partners te leren kennen** (onderwijsinternaten, welzijnspartners, CLB, OSD, ACT...) vooraleer het project zijn toepassing kent in de praktijk. **Individuele kennismakingsgesprekken** met de internaatsdirecteurs vormden het startpunt van het project. Dit heeft ervoor gezorgd dat de **noden** van onderwijsinternaten vrij snel blootgelegd worden, wat een krachtig vertrekpunt was om het proces verder vorm te geven. Aan deze individuele kennismakingsgesprekken kan ook een **rondleiding** op internaat gekoppeld worden om meer zicht te krijgen op de werking van een internaat. Verder is het zeer relevant om als projectcoach/projectcoördinator eens mee te draaien op een internaat (vb: tijdens avondshift) als een soort van **inleefmoment**. Dit maakt de werking van een internaat concreet en biedt meer inzicht over wat de mogelijkheden en beperkingen van een internaat zijn. Graag willen we hierbij al meteen een **aandachtspunt** meegeven voor de projectcoördinator/projectcoach. Houd voldoende rekening met de schoolvakanties in jouw projectplanning en het proces. Gedurende de schoolvakanties zijn internaten niet bereikbaar wat een impact heeft op het verloop van het proces.

“Ik nam een aarzelende start (onbekend maakt onbemind), maar mijn aarzelings heeft snel plaats gemaakt voor kansen en het inlossen van noden in ons gewijzigd maatschappijbeeld.”
(internaatsdirecteur)

Binnen het pilootproject werd ingezet op de **inschaling** van internen in de verschillende trajecten (zie basistekst). Door een inschaling op te vragen per internaat krijg je meteen zicht op de populatie van jongeren die op internaat verblijven, op de verdeling van trajecten, op de betrokken partners en op mogelijke hulpvragen. Dit biedt, naast het inventariseren van noden, relevante informatie om het project verder te concretiseren.

Graag willen we nog even aanstippen dat naast het nemen van voldoende tijd voor het proces, het van belang is om **prioriteiten te stellen** in de veelheid aan acties. Begin beperkt, evalueer en stuur bij.

- Hoe wil je de beginsituatie van het project in kaart brengen?
- Hoe wil je noden, verwachtingen... inventariseren?
- Welke spanningsvelden heersen er tussen de verschillende partners?

Inbedding in bestaande structuren

Om het project vorm te geven werd de keuze gemaakt om dit zoveel als mogelijk in te bedden in de bestaande structuren vanuit het samenwerkingsverband. Zo werden **gekende welzijnspartners samengebracht** (= partners die reeds betrokken waren binnen 1G1P). Dit heeft ervoor gezorgd dat er 'vaart' gemaakt kon worden en dat de informatieverbreiding betreffende het project eveneens vlot verlopen is. Daarnaast werd gekozen om de aanmelding van casussen via het **Onthaalpunt Jeugdhulp Doetertoe** te laten verlopen. Zo werd het pilootproject ingebed in het grotere geheel van het samenwerkingsverband en niet zozeer als een project an sich beschouwd. Verder werd er vanuit het samenwerkingsverband 1sGEZIND gekozen om een **preventieve insteek** te hanteren als uitgangspunt binnen het pilootproject. Wanneer we concrete casussen opvolgen gaan we niet enkel aan de slag op individueel niveau, maar **betrekken** we steevast de **context** en het **netwerk** van de jongere. Onze acties en keuzes passen uiteraard binnen de **visie** van **1 Gezin 1 Plan** en de leidende principes (de jongere/het gezin staat centraal, snelle toegang, 1 plan, intersectoraal samenwerken, netwerkgericht werken, preventief werken...) worden als rode draad meegenomen in het gehele proces. Daarnaast trachten we dit pilootproject ook te verbinden met de andere beleidslijnen die binnen 1 Gezin 1 Plan op de voorgrond staan.

“Ik vind het knap dat er vanuit Limburg een preventieve insteek gehanteerd wordt en dat ze niet enkel met de jongeren aan de slag gaan, maar met de gehele context.” (Vlaamse stuurgroep)

“De hulpvragen m.b.t. kinderen en jongeren op internaat zijn niet zo verschillend van andere hulpvragen die gesteld worden aan het samenwerkingsverband 1G1P. Het enige noemenswaardige verschil is dat het internaat een belangrijke samenwerkingspartner is.”

(Onthaalpunt Jeugdhulp Doetertoe)

- Op welke manier wordt er momenteel al samengewerkt met onderwijsinternaten binnen jouw samenwerkingsverband?
- Welke focus legt jouw samenwerkingsverband de komende periode en hoe past dit project daarbinnen?
- Hoe kan je dit project rond onderwijsinternaten verbinden met andere beleidslijnen binnen jouw samenwerkingsverband?
- Aan welke werkingsprincipes kan je dit project koppelen?

Informeren, uitwisselen en signaleren

Het spreekt voor zich dat informeren, uitwisselen en signaleren een belangrijk aspect vormt in een pilootfase, maar er is ook daadwerkelijk veel tijd aan besteed. Bij de start van het pilootproject hebben we gemerkt dat onderwijs en welzijn twee totaal verschillende werelden zijn. Vanuit de pilootregio 1sGEZINd hebben we er bewust voor gekozen om eerst met elke sector (onderwijsinternaten, CLB, welzijnspartners...) een **apart overleg** te faciliteren. Op die manier kregen we een duidelijk beeld over de eigenheid van elke sector, maar werden ook meteen de spanningsvelden blootgelegd. Vervolgens zijn we overgegaan tot het organiseren van een **regionale klankbordgroep** met alle partners (onderwijsinternaten, welzijnspartners, CLB, OSD, ACT...). Door eerst afzonderlijke overlegmomenten te voorzien, creëerden we met de regionale klankbordgroep een bepaalde openheid en een groot engagement om samen een sterk project neer te zetten. Er ontstond een mooie uitwisseling tussen de verschillende organisaties. Er was heel wat nieuwsgierigheid om elkaars werkingen beter te leren kennen, men kreeg zicht op de regelgeving waaraan elke organisatie gebonden is, maar er was eveneens erkenning voor ieders expertise en mogelijkheden. Door alle partners te **informeren** over elkaars werkingen en aanbod hebben we een sterke start kunnen nemen. Dit heeft de samenwerking tussen de verschillende partners zeker en vast versterkt.

“Ik ben positief verrast dat internaten zoveel bereidheid tonen om voor jongeren met een rugzak een aangenaam verblijf te realiseren. Het feit dat internaten heel wat situaties tijdens de week gemanaged krijgen, wil zeggen dat er heel wat positieve elementen aanwezig zijn.”

(welzijnspartner)

Naast informeren heeft deze klankbordgroep ook bijgedragen aan **informele uitwisseling** tussen onderwijs en welzijn. Dit initiatief willen we in de toekomst zeker behouden aangezien dit kansen biedt om uitwisseling te bestendigen. Verder hebben we tijdens de klankbordgroep ook de kans gegrepen om de **visie van 1 Gezin 1 Plan tot een gedeelde visie te maken** aangezien dit niet voor alle partners bekende materie was. Zo werden de internaatsdirecteurs ook mee opgenomen in de **stuurgroep** van het samenwerkingsverband 1sGEZINd. In de toekomst willen we nog verder inzetten op **wisselleren** zodat welzijnspartners eens kunnen meedraaien op internaat en andersom. We zijn ervan overtuigd dat dit nog een betere inkijk kan geven in de specifieke werkingen dan enkel ‘theoretisch’ uitwisselen.

Tot slot hechten we belang aan het **signaleren** van onze ervaringen in het werkveld naar het **beleidsniveau**. Door regelmatig good practices en knelpunten te signaleren hopen we ook op beleidsmatig vlak een steen te kunnen verleggen.

- Zijn er bestaande overlegstructuren waar het project een plaats in kan krijgen?
- Zijn er bestaande netwerkmomenten ‘onderwijs-welzijn’ waarop de uitwisseling tussen internaten en jeugdhulp gestimuleerd kan worden?

Samenwerking en regie

Op vlak van samenwerking werden er verschillende acties ondernomen waarop we dieper willen ingaan. De aanmelding van de casussen verliep via **Onthaalpunt Jeugdhulp Doetertoe**, zij waren dus het **eerste aanspreekpunt** voor internaten. Zij nemen de vraagverheldering op in de casussen. In de komende periode willen we nog verder inzetten op het versterken van de rechtstreekse lijn tussen internaat en onthaalpunt. Verder heeft het Onthaalpunt Jeugdhulp Doetertoe de **aanmeldingsformulieren** (om een jongere aan te melden op internaat) **geoptimaliseerd**.

Zo werden de vragen positief en uitnodigend geformuleerd, werd de volgorde van de vraagstelling logischer opgebouwd en werd de vraagstelling in het algemeen laagdrempeliger. Bij het opvolgen van concrete casussen kozen we voor een **geleidelijke opstart**. Internaatdirecteurs konden 1 à 2 casussen doorgeven waarmee ze verder aan de slag wilden gaan. Op die manier konden we het overzichtelijk en behapbaar houden tijdens de pilootfase. Tot slot werd er ook een **online infomoment** georganiseerd waarin een toelichting gegeven werd over de werking van het Onthaalpunt Jeugdhulp Doetertoe. Dit infomoment was zowel gericht op internaatdirecteurs als het opvoedend personeel. Met deze toelichting willen we de rechtstreekse lijn tussen internaten en het onthaalpunt verder versterken.

“Het internaat is een zeer belangrijke samenwerkingspartner als het gaat over opvoeding van kinderen. We mogen niet vergeten dat het internaat voor jongeren een tweede thuis is. Om de best mogelijke zorg te kunnen bieden, is het essentieel dat zij goed geïnformeerd zijn en dat er korte lijnen zijn tussen internaat, ouders, consultants, andere betrokken hulpverleners...” (Onthaalpunt Jeugdhulp Doetertoe)

“Dankjewel om het even mee uit te zoeken en vast te nemen. Ik wist echt niet waar ik naartoe moest. Het onthaalpunt was voor ons een gids die samen met ons op zoek ging naar mogelijkheden.” (ouder van een interne)

In de samenwerking rond concrete casussen zijn de betrokken **welzijnspartners** het engagement aangegaan om **1 continue begeleiding** op zich te nemen, dit in termen van een brede contextbegeleiding. Daarnaast hebben we elke **welzijnspartner gekoppeld aan een onderwijsinternaat**. Op die manier hebben onderwijsinternaten een bijkomend aanspreekpunt waarbij ze terecht kunnen voor tips en adviezen, het bespreken van casussen, vormingsmogelijkheden...

“Wij komen op regelmatige basis samen met onze gekoppelde welzijnspartner om een aantal casussen te bespreken. We doen beroep op de knowhow van welzijn om crisissen te vermijden of preventief mee naar oplossingen te zoeken.” (internaatdirecteur)

“Wij hebben onze gekoppelde welzijnspartner ingeschakeld tijdens het overleg rond het opstellen van een ondersteuningsplan voor onze internen. Op die manier kunnen we beroep doen op de kennis en ervaring van de welzijnspartner.” (internaatdirecteur)

“We hebben samen met het internaat de handen in elkaar geslagen om gezinnen weer in hun kracht te zetten.” (welzijnspartner)

Voor het **opstellen van een afsprakenkader en/of ondersteuningsplan** werden concrete afspraken vastgelegd. Voor het opstellen van een afsprakenkader (bij jongeren in traject 1) ligt de regie bij de internaatsdirecteurs. Voor het opstellen van een ondersteuningsplan (bij jongeren in traject 2 en 3) werd overeengekomen dat de organisatie die de jongere aanmeldt op internaat het initiatief neemt om een gesprek te faciliteren met alle betrokken partners rond de jongere om dan tijdens dit overleg een ondersteuningsplan op te stellen. Dit alles om een **warme overdracht** te realiseren. Er werd een sjabloon van een afsprakenkader en ondersteuningsplan voorzien en bezorgd aan alle leden van de klankbordgroep. In het kader van het opstellen van een ondersteuningsplan werd de **contactlijst van OSD en ACT Limburg gedeeld** met de internaatsdirecteurs zodat de communicatie vergemakkelijkt kan worden.

“De invulling van de afspraken rond afsprakenkader en ondersteuningsplan brengt momenteel nog wat onzekerheid met zich mee. Als we dit verder kunnen scherpen, ben ik ervan overtuigd dat er heel wat kansen liggen in een verbeterde afstemming in het voordeel van de interne en zijn gezin.” (consulent OCJ)

In de **samenwerking met CLB** werd voornamelijk ingezet op samenwerking op **casusniveau**, maar ook op het beschouwen van moeilijke dossiers op internaat als een vraag vanuit de ouders. Dit aangezien er momenteel **geen duidelijke opdracht** ligt voor het CLB ten aanzien van onderwijsinternaten. Zij hebben enkel een samenwerkingsovereenkomst met scholen. De onduidelijkheid over hun opdracht binnen dit project wordt verder uitgeklaard op beleidsniveau. Verder worden er ook stappen gezet om duidelijkheid te creëren rond **beroepsgeheim versus ambtsgeheim** aangezien dit soms remmend werkt in concrete casussen.

Verder ging het **crisismeldpunt** het engagement aan om een **toelichting** over hun werking te voorzien op elk internaat. Dit werd door de internaten als positief ervaren. Daarnaast geven ze aan dat ze meer inzicht verkregen hebben in de werking van het crisismeldpunt, dat het hen een houvast biedt en dat ze deze informatie nu ook kunnen delen met de ouders en het netwerk van de interne (bv. In functie van moeilijkheden tijdens weekends en vakanties, in escalerende situaties...). **ACT** engageert zich om samen te werken rond **bemiddeling en cliëntoverleg**. Verder zijn zij ook het **aanspreekpunt** voor vragen rond **VIST-SA**.

“Door het pilootproject heb ik zelf meer inzicht gekregen in de werking van het crisismeldpunt en de beschikbare bedden.” (internaatsdirecteur)

Om de **koppeling onderwijs-welzijn** te **versterken** werd er een **toelichting** over het pilootproject gegeven aan de **NAFT-medewerkers**. Binnen hun werking begeleiden ze vaak ook jongeren die op internaat verblijven. Doorheen deze toelichting gaven ze aan dat ze in de toekomst sneller de reflex willen maken om te bevragen of jongeren op internaat verblijven zodat ze het internaat mogelijks ook kunnen betrekken in hun begeleidingen.

Er werden al heel wat stappen gezet in de pilootfase op vlak van samenwerking, maar we willen toch nog enkele **uitdagingen** meegeven. Het is belangrijk om voldoende rekening te houden met de **eigenheid en het tempo van elk internaat**. Daarnaast vormt het regelmatig een uitdaging om **elkaar** als partners te **bereiken** gezien de verschillende werkcontexten met weinig gemeenschappelijke overlap.

- Op welke bestaande partnerschappen kan je deze beleidslijn enten?

Netwerker als facilitator

Om het project vorm te geven is er een netwerker nodig. De ervaring vanuit de pilootregio 1sGEZINd leert dat het van belang is dat deze netwerker een **faciliterende en verbindende rol** opneemt. Het samenbrengen van partners, kansen en mogelijkheden scheppen, maar ook de partners aan de slag laten gaan binnen hun eigen expertise en verantwoordelijkheidsgebied. Daarnaast dient de netwerker het overzicht te houden, maar moet hij ook in staat zijn om de perspectieven van de verschillende partners helder te krijgen en deze vervolgens te integreren in het project. Vanuit de pilootregio 1sGEZINd is de netwerker niet zozeer actief mee aan de slag gegaan in de concrete casussen, maar eerder vanuit een **helikopterview**.

- Hoe wil je een goed evenwicht behouden tussen coördinatie versus het opvolgen van concrete trajecten?

Aandachtspunten

In dit deel formuleren we een aantal aandachtspunten waarmee we doorheen het proces geconfronteerd werden. Deze aandachtspunten bieden eveneens ook uitdagingen en kansen voor de toekomst.

Capaciteitsprobleem

Welzijnspartners zijn het engagement aangegaan binnen het pilootproject om 1 continue begeleiding op zich te nemen. Deze begeleidingen worden in het moduledenken gevat onder 'contextbegeleiding' en kaderen binnen de visie en werkingsprincipes die eerder door Opgroeien geformuleerd werden (vb: preventief werken, minder breuklijnen, naadloos aansluitbare hulp, focus op gedeelde verantwoordelijkheid...). Dit betekent dat welzijnspartners het begeleiden flankerend aan een internaatsverblijf vanuit eenzelfde visie en ambitie benaderen. Een fundamenteel knelpunt hieromtrent is het gebrek aan capaciteit voor deze begeleidingsvorm. We noteren reeds een wachttijd voor deze begeleidingsvorm. Bijkomend zijn er binnen de projectmiddelen geen/te weinig middelen om de inzet van welzijnspartners te ondersteunen en zo bijkomende capaciteit te realiseren.

Beperkte middelen

Zoals hierboven reeds aangegeven zijn de middelen te beperkt om de inzet van de welzijnspartners te ondersteunen en bijkomende capaciteit te realiseren. Verder rapporteren de internaten eveneens dat er meer middelen nodig zijn om het project verder vorm te geven zodat we op maat van de jongeren kunnen werken en structurele samenwerkingen kunnen opzetten.

Onduidelijkheid

Doorheen het project werden we geconfronteerd met onduidelijkheden op verschillende vlakken. Een eerste element betreft de **doelgroep** binnen het pilootproject. Er heerste verwarring over de definiëring van de doelgroep in de basistekst versus het decreet onderwijsinternaten. In de basistekst werd de doelgroep geformuleerd als alle jongeren in traject 1, 2 en 3 ongeacht of er een maatregel of attest aan gekoppeld is, terwijl men in het decreet uitging van jongeren die op internaat geplaatst zijn via de jeugdhulpverlening. Vanuit het samenwerkingsverband hebben we geopteerd om de richtlijn vanuit de basistekst te volgen aangezien er anders jongeren door de mazen van het net dreigden te glippen.

Een tweede element omvat de onduidelijkheid over de **regio**. Er heerste wat onduidelijkheid over het feit of we ons binnen het pilootproject dienden te beperken tot casussen uit de regio van het samenwerkingsverband of we ook casussen konden opvolgen vanuit andere provincies. Deze onduidelijkheid zal wellicht afnemen van zodra de uitrol naar alle samenwerkingsverbanden plaatsgevonden heeft. Binnen de pilootregio 1sGEZINd zijn er een 600-tal jongeren (traject 1, 2 en 3) die op internaat verblijven waarvan 60% gedomicilieerd is buiten het werkingsgebied van 1sGEZINd. Op provincieniveau gaat het om 40% van deze jongeren die gedomicilieerd zijn buiten de provincie Limburg. Het blijft op dit moment een blinde vlek hoe we hiermee verder aan de slag kunnen gaan. Zeker gezien het feit dat er ook een aantal jongeren gedomicilieerd zijn in Wallonië en Nederland. We hopen dat de uitrol in de andere samenwerkingsverbanden en provincies kan leiden tot een samenwerking rond dit thema.

Zoals reeds eerder aangehaald ervaren we in concrete casussen wat moeilijkheden rond beroepsgeheim versus ambtsgeheim. Gezien sommige disciplines verbonden zijn aan beroepsgeheim en anderen aan ambtsgeheim maakt dit de gegevensdeling betreffende casussen soms ingewikkeld. Momenteel worden er stappen gezet om duidelijkheid te creëren rond **beroepsgeheim versus ambtsgeheim** (vanuit CLB).

Impact

Binnen het samenwerkingsverband 1sGEZINd werd de nodige begeleidingsexpertise gevonden bij bestaande welzijnspartners in functie van concrete casussen. Op dit moment kunnen welzijnspartners deze begeleidingen registreren in BINC. Echter zoeken we nog naar mogelijkheden om cijfergegevens op te vragen via BINC zodat we de **impact/het effect voor de doelgroep** kunnen meten. Dit zou ons waardevolle informatie kunnen opleveren en biedt kansen om onze werkwijze te evalueren en bij te sturen.

Contactgegevens pilootregio 1sGEZIND

Heb je nog vragen na het lezen van dit document? Neem dan zeker contact met ons op.

1sGEZIND

Lieselore Cuynen

Netwerkondersteuner

Telefoon: 0490/64 78 47

Mail: lieselore.cuynen@1sgezind.be